

СКЛАДНОСУРЯДНІ РЕЧЕННЯ В ПОЕТИЧНОМУ МОВЛЕННІ

Олена ПОХИЛЮК

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри української філології
Комунального закладу вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
вул. Нагірна, 13, м. Вінниця
ORCID: 0000-0003-2786-4055
olhovaolena@ukr.net*

Пропоноване лінгвістичне дослідження дасть корисну інформацію для аналізу синтаксичних явищ у мовній художній дійсності. Предметом нашого аналізу стали складносурядні речення в художньому дискурсі Михайла Каменюка. Матеріалом для дослідження послужила книга поезій автора «Пісні ніжного волоцюги» (2010 р.).

Наукова розвідка має на меті виявити й охарактеризувати специфіку функціонування в поетичному дискурсі Михайла Каменюка складносурядних синтаксичних конструкцій, встановити конкретні прийоми організації художньої образності на синтаксичному рівні, дібрати ілюстративний матеріал, який би розкривав мовну манеру письма поета. Окреслена мета дослідження зумовила постановку та розв'язання таких завдань: здійснити ґрунтовний аналіз синтаксичної організації поетичної збірки М. Каменюка «Пісні ніжного волоцюги»; проаналізувати основні семантико-синтаксичні моделі складносурядних синтаксичних конструкцій автора; схарактеризувати частотність уживання та стилістичну роль різних типів складносурядних речень в аналізованій поезії тощо.

Основним змістом статті є детальний аналіз синтаксичної організації поезії Михайла Каменюка. Своєрідність мовлення кожного митця унікальна завдяки структурним і стилістичним елементам поетичного мовлення, які відображають його настрій і світогляд. У статті описано формальні показники синтаксичної єдності складносурядних речень, наголошено на супровідних величинах сурядного зв'язку, розглянуто складносурядні речення в поезії автора в аспектах формально-граматичної, семантико-синтаксичної та комунікативної організації. Крім того, проаналізовано складносурядні речення за емоційно-експресивним забарвленням та за відношенням до об'єктивної дійсності. Основну увагу зосереджено на характеристиці смислових типів складносурядних речень, зокрема єднально-часових, зіставних, протиставних, розділових, умовно-наслідкових тощо, а також засобів синтаксичного зв'язку в них.

Під час дослідження було застосовано такі методи, як описовий, порівняння, контент-аналіз, структурний, компонентний аналіз, функціонально-стилістичний аналіз.

Ключові слова: *єднально-перелічувальні відношення, єднально-поширювальні відношення, зіставні відношення, протиставні відношення, синтаксичні конструкції неоднорідного ряду, синтаксичні конструкції однорідного ряду, складносурядне речення, формально елементарні речення, формально неелементарні речення.*

COMPOUND SENTENCES IN POETIC SPEECH

Olena POKHYLIUK

*Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Philology,
Communal Higher Education Institution
“Vinnytsia Humanities Pedagogical College”
13 Nahirna str., Vinnytsia
ORCID: 0000-0003-2786-4055
olhovaolena@ukr.net*

By examining the syntactic structure of poetry, we may comprehend and characterise the current level of linguistic thought as well as the manner in which different writers use it. This linguistic research will provide useful information for analysing syntactic phenomena in language reality. The object of the research is a collection of poems by Mykhailo Kamenyuk “Songs of a Gentle Vagabond” (2010), and the subject of analysis is the syntactic features of the poems presented in the publication.

The purpose of the article is to identify and characterize the specifics of the functioning of complex syntactic constructions in Mykhailo Kamenyuk’s poetic discourse, to establish specific methods of organizing artistic imagery at the syntactic level, to select illustrative material that would reveal the poet’s linguistic manner of writing. The outlined purpose of the study led to the formulation and solution of the following tasks: to carry out a thorough analysis of the syntactic organization of M. Kamenyuk’s poetry collection “Songs of a Gentle Vagabond”; analyze the main semantic and syntactic models of the author’s complex syntactic constructions; to characterize the frequency of use and the stylistic role of different types of compound sentences in the analyzed poetry, etc.

The general scientific techniques employed in the analysis of the collection are analysis and synthesis as theoretical methods-operations that, in the first place, aim to comprehend the phenomenon of a poetic work and its existence in the plane of theoretical characteristics; these techniques are subordinated to the need to understand the main trends in the development of the aesthetic and literary discourse of poetry, without which it is impossible to consider the syntactic features of poetic works;

and finally, abstraction and concretization as theoretical methods of operation; The deductive-inductive method as a cognitive action that allows you to move from the empirical experience of perceiving the structure of a poetic text and its understanding to certain theoretical generalizations (induction), and from them to other phenomena and processes, the comprehension of which is subject to the theoretical positions obtained through generalization (deduction).

Using the formal method, which permits analysing a literary work's form as a collection of techniques in terms of their aesthetic impact on the reader, the structural-semiotic method, which aims to characterise the poetic text's structure and is subordinated to the task of carrying out aesthetic communication between the author and the reader, and the method of providing a comprehensive and methodical explanation of the phenomenon of a poetic work and its existence, which is carried out in the process of linguistic and literary cognition, are added to the general scientific methods.

The main content of the article is a detailed analysis of the syntactic organization of Mykhailo Kamenyuk's poetry. The originality of each artist's speech is unique due to the structural and stylistic elements of poetic speech, which reflect his mood and worldview. The article describes the formal indicators of the syntactic unity of compound sentences, emphasizes the accompanying values of the subjunctive connection, considers compound sentences in the author's poetry in the aspects of formal-grammatical, semantic-syntactic and communicative organization. In addition, compound sentences are analyzed in terms of emotionally expressive coloring and in relation to objective reality. The main attention is focused on the characteristics of the semantic types of compound sentences, in particular conjunctive-temporal, comparative, opposite, punctuation, conditional, etc., and the means of syntactic connection in them.

Key words: *comparative relations, compound sentences, formally elementary sentences, formally non-elementary sentences, opposing relations, syntactic constructions of a heterogeneous series, syntactic constructions of a homogeneous series, unifying-enumerative relations, unifying-spreading relations.*

Постановка проблеми. Різні за будовою та характеристиками складні синтаксичні конструкції становлять органічну ланку в загальній системі виражальних засобів мовлення в художньому стилі. Вони мають низку особливостей, які стосуються загальної типології, внутрішньої структури, стилістичного функціонування в художній прозі й потребують ґрунтовного дослідження, особливо у творчій спадщині українських письменників, тексти яких найчастіше стають предметом аналізу здебільшого літературознавчих студій. Спостерігаючи за тенденціями розвитку сучасного мовознавства, можемо зауважити поступальний розвиток вчення про синтаксичні одиниці й поняття як різноаспектні явища, що досліджуються не лише з формально-граматичного погляду, а й семантичного й комунікативного. Такий багатоаспектний аналіз синтаксичних конструкцій ураховує формальну будову одиниць синтаксису, визначає тісний взаємозв'язок їх формальної структури й значення, а також особливості функціонування у сфері

мови й мовлення, зокрема художнього. Саме тому предметом нашого дослідження визначено особливості функціонування складносурядних речень у поетичному мовленні, а матеріалом дослідження обрано збірку вінницького поета Михайла Каменюка «Пісні ніжного волоцюги» [1].

Мета статті – виявити й охарактеризувати специфіку функціонування в поетичному дискурсі Михайла Каменюка складносурядних синтаксичних конструкцій, встановити конкретні прийоми організації художньої образності на синтаксичному рівні, дібрати ілюстративний матеріал, який би розкривав мовну манеру письма поета. Окреслена мета дослідження зумовила постановку та розв’язання таких завдань: здійснити ґрунтовний аналіз синтаксичної організації поетичної збірки М. Каменюка «Пісні ніжного волоцюги»; проаналізувати основні семантико-синтаксичні моделі складносурядних синтаксичних конструкцій автора; схарактеризувати частотність уживання та стилістичну роль різних типів складносурядних речень в аналізованій поезії тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. До складносурядних речень належать речення, утворені з двох чи кількох структурно автономних частин, пов’язаних сурядними сполучниками. «Сучасний лінгвістичний словник» трактує такі синтаксичні одиниці, як «поліпредикативні конструкції, до складу яких входять граматично рівноправні предикативні одиниці, тобто жодна з них не виступає ані головною, ані залежною, що поєднані між собою сурядним зв’язком і сполучені сурядними сполучниками: і, та, а, але, зате, проте, однак, або, чи та ін.» [2, с. 655]. Вживання сурядного сполучника є основним формальним показником синтаксичної єдності складносурядного речення. Тривалий час такі речення називали рівнорядно-зложеними, або сполукою речень, на тій підставі, що поєднуються головні речення (В. Сімович та ін.) [3, с. 81]. Супровідними величинами сурядного зв’язку традиційно постають співвідносність видо-часових форм дієслів-присудків, інтонаційні особливості, лексичне наповнення предикативних частин та ін.

У поетичних творах збірки «Пісні ніжного волоцюги» М. Каменюк використовує різноманітні за будовою й за функціонально-стилістичними особливостями синтаксичні одиниці. Це стосується як простих і складних речень як основних найуживаніших синтаксичних одиниць мовного потоку, так і складних синтаксичних конструкцій. Так, на сторінках аналізованої збірки, як ми вже зазначали в попередніх розвідках, налічуємо 995 синтаксичних одиниць, з-поміж яких простих речень – 479 (48,1%), зокрема простих двоскладних речень – 278 (58%), простих односкладних речень – 163 (34%), простих неповних речень – 39 (8%), складних речень – 497 (49,9%), зокрема складносурядних речень – 59 (12,3%), складнопідрядних речень – 107 (21,5%), складних безсполучникових речень – 151 (30,2%), складних багатокomпонентних речень з різними типами зв’язку – 143 (28,6%), речень з прямою мовою – 37 (7,4%). Крім того, натрапляємо на 19 синтаксичних конструкцій (2%), які є результатом специфічної авторської мовотворчості і які неможливо однозначно кваліфікувати до будь-якого із названих вище

типів синтаксичних одиниць без ретельного аналізу та детальних коментарів.

Вважаємо доцільним і логічним аналіз особливостей функціонування складних синтаксичних конструкцій у поетичному мовленні М. Каменюка розпочати з опису складносурядних речень. У їх організації та у вираженні їх граматичних значень автор найчастіше з усіх можливих засобів використовує анафоричні займенники (*він, сам, той, цей, там, тоді* та ін.): *На вітрі долетів далекий вальс, і я його сприйняв, як ласку Божу* [1, с. 9]; *З тобою усе б ми могли понівечити, й сніжиноньки ти б не несла на брові* [1, с. 90]; неповноту другої частини: *Та я не одрікся Бога, а Він од мене – за гріх* [1, с. 7]; *Поцвітімо удвох, поцвітімо хоч трохи, а там – замете смітниками* [1, с. 80]; спільні для всіх частин компоненти: *А в мене – вік озимий і дум про тебе плетиво сумне* [1, с. 176]; *І серце єдине, і очі одні умінням великим прощати мені* [1, с. 25].

Розгляд складносурядних речень традиційно ґрунтується на особливостях їх формально-граматичної, семантико-синтаксичної та комунікативної організації.

На формально-граматичному рівні складносурядні речення поділяються на формально елементарні та формально неелементарні. До перших належать такі, які складаються з двох предикативних частин, об'єднаних сурядним синтаксичним зв'язком: *Та я не одрікся Бога, а Він од мене – за гріх* [1, с. 7]; *А так забиваю цвяхи за пів весни до епохи, і світлого цього невдахи не шкода мені нітрохи* [1, с. 104].

Формально неелементарні складносурядні речення складаються з трьох і більше предикативних частин: *Були б і ми такі, та не посміли, а, може, так накреслено вгорі* [1, с. 171]; *І своїм серцем поруч станеш биться, і давніх мрій приміряєш вінок, і викраде тебе бентежна птиця на хвилях небувалих сторінок* [1, с. 182] і под.

За комунікативною настановою складносурядні речення, як і інші типи речень за будовою, поділяються на розповідні, питальні, спонукальні. Так, розповідні складносурядні речення своїм призначенням мають повідомлення про певні факти, події, донесення інформації: *Ти – рідкісна з'ява, а, отже, даремно, побачивши тебе, кричати «ура»* [1, с. 75]; *Уже минуле стало сон-травою, а, може, і життя, як сон-трава* [1, с. 140] і под. Питальні складносурядні речення містять у своєму складі те чи інше питання, що спонукає слухача, читача до певної відповіді на нього: *Зазнавши і зваби, і згуби, знайшовши для цього слівце, усе ж був я кимось любий, а, може, здалося це?* [1, с. 7]; *Не склалася, бач, родина, та й скластися мала як?..* [1, с. 134]; *Я – скорпіон, а ти?* [1, с. 11]; *Які морози і які вітри?* [1, с. 140] та ін. Питальні складносурядні речення, виявлені в поезії М. Каменюка, мають риторичний характер, тобто не вимагають відповідей. Спонукальні складносурядні речення в аналізованій поезії спонукають до певних дій, виражають різною мірою волевиявлення мовця: *Стань птахом, стань, тополею не гнися – і ти побачиши далі голубі* [1, с. 68]; *Тремти і боронись, та щастя в обороні Ніколи не знайди, ніколи не знайди* [1, с. 58]; *Хай всохне в тузі там моя царівна й поганками престол мій заросте* [1, с. 8]; *Хай землю глеки б'ють солодким боєм й горить далеке вогнище живе...* [1, с. 156].

За емоційно-експресивним забарвленням складносурядні речення можуть бути окличними (емоційно забарвленими) та неокличними (емоційно незабарвленими): *Грішні ми, і грішні ці молитви!..* [1, с. 177]; *Як живляться цими струмками всі ріки й до щастя пливуть кораблі!...* [1, с. 77]. Як свідчать статистичні підрахунки, окличні складносурядні речення в поезії М. Каменюка становлять лише 3,4% від репрезентації такого типу синтаксичних одиниць.

За відношенням до об'єктивної дійсності складносурядні речення поділяються на стверджувальні та заперечні. До першого різновиду належать речення, в яких стверджується наявність певного факту об'єктивної дійсності: *І знову іскри феєрверків чешуть в непогамовне серденько моє, і знову на щити лисиці брешуть, і знов так само сонце устає* [1, с. 72]; *Кохана, дуже схожа ти на вітер, а я скидаюсь на вітряк, мабуть* [1, с. 15]; *Лишень зацвів любові пізній сонях, а вже із граба листя обліта* [1, с. 153].

У заперечних реченнях заперечується певний факт або реалія об'єктивної дійсності: *Уже не схотіла звичайною жінкою уносити в тіло і пекло, й грозу, а вибрала бути в той вечір сніжинкою, влетіти у душу, втекти у сльозу* [1, с. 90]; *Давно ніхто не стукав на порозі, і я, мов дідух, тишею обріс* [1, с. 172]; *З тобою усе б ми могли понівечити, й сніжиноньки ти б не несла на брові* [1, с. 90].

На семантико-синтаксичному рівні розрізняються й смислові типи складносурядних речень: єднально-часові, зіставні, протиставні, розділові, градаційні, умовно-наслідкові тощо. Розрізнення смислових типів складносурядних речень доцільно здійснювати за типами використаних для поєднання предикативних частин сполучників.

У складносурядних реченнях з єднальними сполучниками виражаються єднальні відношення, з-поміж яких розмежовуються єднально-перелічувальні, єднально-поширювальні, єднально-результативні та ін.

За особливостями будови й граматичного значення складносурядні речення з єднальними сполучниками поділяються на складносурядні речення однорідного складу і складносурядні речення неоднорідного складу. У складносурядних реченнях однорідного складу в аналізованій поезії предикативні частини з'єднуються сполучниками *і*, *та* і виражають єднально-перелічувальні відношення (перераховуються однорідні події – одночасні або послідовні): *І прилітає Принц на «мерседесі», і в нього лоб твердіший за граніт* [1, с. 108]; *Несло життя то радощі, то муки, і ось уперше – радощів нема* [1, с. 145]; *Тендітна квітка, і небесний дах, і ти, як промінь, поміж них легенька* [1, с. 20]; *Та випала з книги забута засушена квітка, та в серце вколола жаринка із того вогню* [1, с. 126]; *Мені чоло закув холодний лід, і повні очі синього туману, і, наче присоливши давню рану, іскринками життя жаріє глід* [1, с. 87]. Аналізуючи сурядні сполучні засоби в поетичних текстах М. Каменюка, ми встановили, що в складних реченнях у ролі єднального найчастіше вживається сполучник *і*, рідше – *та*, *й*.

Складносурядні речення неоднорідного складу становлять поєднання двох сурядних компонентів, що є неадекватними за семантикою: сполучники *і*, *та* (в

значенні *і*), *також, теж* виражають єднально-поширювальні, єднально-результативні та інші відношення. У єднально-поширювальних реченнях (сполучники *і, й*) наявне відносне смислове підпорядкування другої частини першій: *Кохана, ти і вітер дуже схожі, і в цьому, певне, винна ти сама* [1, с. 15]; *Очі, як волошки сині, Милі, голосні – І спадає тихо іній На мої пісні* [1, с. 23]; *Скресає ліс раніше, ніж ріка, і яр димить, немов глибока рана* [1, с. 86]; *Читала ти замурзаний роман, зітхала над п'янкими сторінками, і над тобою нахилився Пан, у пазуху забратись хтів руками* [1, с. 91]; *Я хижий посвист чую від ріки, й збиратися мені не треба навіть* [1, с. 32]. У єднально-результативних складносурядних реченнях (сполучник *і*) друга частина виражає результат, наслідок, висновок, що є похідним першої частини: *І ось відвертаюсь щокою на ліве плече, задмухую свічку, немов блискавиця, гарячу – і віск з неї крапле, і пальці тремтячі пече* [1, с. 120]; *Колись ти затулялася Карпатами – Й я відкидав, немов серпанок, їх* [1, с. 180]; *На вітрі долетів далекий вальс, і я його сприйняв, як ласку Божу* [1, с. 9]; *Приліг я, мов заєць у скибі, й кудись мене вічність несе* [1, с. 163].

Складносурядні речення, сурядні частини яких з'єднані сполучником *і*, можуть виражати також умовно-наслідкові і причиново-наслідкові відношення, що зумовлюється особливостями лексичного наповнення частин: *Поїхала ти, і зажура вступила до хати, і якось раптово усе лиховісне збулось...* [1, с. 125]; *Ти вибрала мільонера, залишила нудьгу мені, і живеться тобі відтепер легко й весело* [1, с. 157]; *Дрижав мій кінь, і по шовковій шкіді писав я покаянні письмена* [1, с. 135]; *Дрижав мій кінь, дрижав, і те дрижання дрижало у жень-шеньових очах* [1, с. 135]; *Давно ніхто не стукав на порозі, і я, мов дідух, тишею обріс* [1, с. 172]; *Втім, це була заборонена сфера, і Богоматір сіяла в думках* [1, с. 173]; *Вовки ідуть, й тремтіння юних сук спалахує під кожними ворітьми* [1, с. 141]. Відомо, що єднальні сполучники *і (й)* належать до універсальних засобів поєднання частин і компонентів, а роль виразників семантико-синтаксичних відношень перебирають на себе інші засоби. Так, недиференційований сполучник *і (й)* послідовно представлений у вищенаведених реченнях із причиново-наслідковими та умовно-наслідковими відношеннями, останні при цьому виражені семантикою компонентів конструкції. Як зауважує Ю. Ричагівська, ідентифікаторами семантико-синтаксичних відношень у синтаксичних конструкціях такого типу виступають також лексичні актуалізатори, завдяки яким на базові семантико-синтаксичні відношення нашаровуються значеннєві відтінки [4, с. 190]. В аналізованих прикладах такими ідентифікаторами виступають одиниці *і якось раптово, і відтепер* і под. Подібні випадки, коли семантико-синтаксичні відношення виражаються аналітичним способом, засвідчують зміни в сполучниковій системі сучасної української літературної мови. Це дає підстави деяким мовознавцям розглядати окремі з таких поєднань сполучників із лексичними конкретизаторами як такі, що становлять функціонально цілісні одиниці, тобто стають вторинними складеними сполучниками, які або виражають ті самі семантико-синтаксичні відношення, що й базовий сполучний засіб, або вже стали виразниками

відмінного порівняно з традиційним сполучником семантико-синтаксичного відношення [5, с. 217].

Складносурядних речень з єднально-ототожнювальними та єднально-градаційними відношеннями в аналізованій збірці М. Каменюка не виявлено.

Складносурядні речення з розділовими сполучниками охоплюють відношення взаємовиключення та чергування подій. Усі складносурядні речення з розділовими сполучниками належать до складносурядних речень однорідного складу. Відношення взаємовиключення виражаються за допомогою сполучників *або, чи, не то... не то, чи то... чи то*. Сполучники *або, чи* можуть бути одиничними й повторюваними. Вони вказують на те, що зміст першої, другої та наступної частин виключає один одного: *Чи то громом розверзеться небо, чи то миша проскочить, бува* [1, с. 100]. У реченнях із семантикою чергування (сполучник *то... то* (повторюваний)) ідеться про події в різних часових планах, тобто такі, які чергуються: *То раптом щось трояндове промовиш, то серця сколихнеш тихеньку віть* [1, с. 15]. Як бачимо з прикладів, уживання одиничних розділових сполучників у поетичному мовленні обмежене, натомість посилена роздільність у чергуванні фактів найчастіше позначається вживанням повторюваного сполучника. Складносурядних речень з розділовими відношеннями, де реалізується семантика взаємовиключення, наявність реалізації однієї дії передбачає відсутність вияву іншої, в поезії М. Каменюка не виявлено.

Складносурядні речення з протиставними сполучниками охоплюють зіставні й протиставні відношення. Такі речення незалежно від однорідного чи неоднорідного їх складу є тільки двокомпонентними. У зіставних реченнях (сполучники *а і та* (в значенні *а*)) зіставляються різні явища, при цьому вони не заперечують одне одного, а мовби співіснують (неконтрастне зіставлення). Звідси впливає наявність у предикативних частинах лексичних елементів однієї тематичної групи: *Зі мною лиш розхристана душа, а при мені – сопілка і торбина* [1, с. 7]; *Осінній дощ січе мої діла, а це не просто зустрічі із кимось* [1, с. 97]; *Сучасність тише словеса в адресі, а правда тише неодмінний звіт...* [1, с. 108]; *Там – рояль, а у ньому – гомерична гармонія грому* [1, с. 17]; *Шукав я слів, а випало з конверта забуте фото, вислане колись* [1, с. 181].

Речення з протиставними відношеннями (сполучники *але, та* (в значенні *але*), *зате, проте, однак* та ін.) виражають протиставно-обмежувальні, протиставно-допустові, протиставно-компенсувальні і под. відношення. У протиставно-обмежувальних реченнях (сполучники *але, однак*) повідомляється про такі події, друга з яких обмежує кількісний та якісний вияв першої або уточнює її, заперечуючи в чомусь її зміст: *Бюрократи кривлять писки, Але я тут свій, я знаю, – Без ірпінської прописки І бозна з якого краю* [1, с. 36]; *Любити, не уміючи прощати, напевне, можна, але що це дасть?* [1, с. 132]; *Нас дороги розвели, та не щезне за далью цей твій сумновеселий, нерозважний ідальго* [1, с. 21]; *та всю не вип'єш, та правда про нас брехні всі обмине* [1, с. 22]. Складносурядних речень із протиставно-допустовою семантикою (зі сполучниками *але, однак*) та речень з

протиставно-компенсувальною семантикою (зі сполучниками *зате, але* і под.) у поезії М. Каменюка не виявлено.

Також не натрапляємо в аналізованій поезії на складносурядні речення з приєднувальними та пояснювальними сполучниками. Це спричинене особливостями поетики віршів.

Враховуючи граматичну семантику засобів, використовуваних з метою поєднання сурядних частин, і відштовхуючись від необмеженості/обмеженості сурядного ряду, можна виділити два формальних типи складносурядних речень, а саме: речення відкритої структури; речення закритої структури. Перші охоплюють складносурядні речення з єднальними (часовими) і розділовими відношеннями: *і страшно, і соромно, й це каяття, і дихати щось не дає...* [1, с. 56]. До складносурядних речень закритої структури належать утворення з протиставними, зіставними, пояснювальними, градаційними, умовно-наслідковими та іншими відношеннями: *Естампів старих пасторальна овечка – вся юнь Ренесансу немов ти, а я...* [1, с. 75]; *Ти заплачеш, а він одзоветься на свої лиш слова золоті* [1, с. 101]; *Поцвітімо удвох, поцвітімо хоч трохи, а там – замете смітниками* [1, с. 80].

Погодимось з твердженням Ю. Ричагівської про те, що уживання сурядного сполучника на початку віршового рядка, що збігається з початком речення, зазвичай засвідчує втрату сполучником єднальної чи будь-яких інших функцій та використання його для приєднання нової синтаксичної конструкції до попередньої [4, с. 192]. Наведемо прилади, що ілюструють і підтверджують попередньо висловлене: *Та випала з книги забута засушена квітка, та в серце вколола жаринка із того вогню* [1, с. 126]; *та всю не вип'єш, та правда про нас брехні всі обмине* [1, с. 22]; *І серце єдине, і очі одні умінням великим прощати мені* [1, с. 25]; *і страшно, і соромно, й це каяття, і дихати щось не дає...* [1, с. 56]; *А в мене – вік озимий і дум про тебе плетиво сумне* [1, с. 176]; *А так забиваю цвяхи за пів весни до епохи, і світлого цього невдахи не шкода мені нітрохи* [1, с. 104]. Як бачимо з вищенаведених прикладів, функції засобів приєднання у віршовому мовленні зазвичай виконують сполучники *і, та, а*, які вже втратили чіткий поділ на єднальні, зіставні, протиставні чи розділові, тому вони мають спільне призначення – приєднують додаткові (іноді емоційні) одиниці, пов'язані з попереднім контекстом.

Висновки. Узагальнюючи описані результати дослідження, підсумуємо, що складні речення є активно вживаним компонентом поетичного синтаксису Михайла Каменюка. Вони не лише забезпечують зв'язок різних структурних елементів поетичного тексту, сприяючи його загальній цілісності, а й посилюють образність і експресивність художнього мовлення, допомагають авторові відтворити багатий внутрішній світ ліричного героя, донести до читача ідейний зміст віршованого твору. Складносурядні речення представлені в поезії автора здебільшого синтаксичними конструкціями однорідного складу з єднально-перелічувальними відношеннями та неоднорідного складу з єднально-поширювальними відношеннями, а також складносурядними реченнями з протиставними

сполучниками з зіставними та протиставними відношеннями. У поетичному мовленні автора сурядні сполучники, які поєднують частини й компоненти складних речень, зазнають структурних і смислових змін. Потенціал сполучникової системи в поетичному мовленні посилюється завдяки семантизації сполучників та залученню лексичних елементів, які збагачують контекст новими відтінками значення. Факультативність багатьох сполучників, що виражають семантико-синтаксичні відношення, активізує стилістичний резонанс синтаксису. Загалом, коли це відбувається, йдеться про широкий спектр можливостей сполучникової системи української мови, що свідчить про високий ступінь її розвитку.

Ця публікація продовжує попередні дослідження автора, пов'язані зі з'ясуванням специфіки синтаксичної організації поетичного мовлення в цілому та ідеостилію Михайла Каменюка зокрема, та окреслює перспективи для подальшого вивчення цієї проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каменюк М. Пісні ніжного волоцюги. Київ : Ярославів Вал, 2010. 192 с. URL: <http://surl.li/owubca> (дата звернення: 26.09.2024).
2. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 920 с.
3. Загнітко А. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект. Донецьк, 2009. 137 с.
4. Ричагівська Ю. Особливості функціонування сурядного сполучника в складному реченні поетичного мовлення. *Волинська філологічна: текст і контекст*. 2012. Т. 14. № 2. С. 187–194.
5. Городенська К. Граматичний словник української мови. Сполучники. Херсон : Вид-во ХДУ, 2007. 340 с.

REFERENCES

1. Kameniuk, M. (2010). *Pisni nizhnoho volotsiuhy* [Songs of the Gentle Tramp]. Kyiv : Yaroslaviv Val, 192 p. Retrieved from <http://surl.li/owubca> (accessed 26 September, 2024). [in Ukrainian].
2. Zahnitko, A. (2020). *Suchasnyi linhvistychnyi slovnyk* [Modern Linguistic Dictionary]. Vinnytsia : TVORY, 920 p. [in Ukrainian].
3. Zahnitko, A. (2009) *Ukrainskyi syntaksys: teoretyko-prykladnyi aspekt*. [Modern Linguistic Dictionary]. Donetsk, 137 p. [in Ukrainian].
4. Rychahivska, Yu. (2012). *Osoblyvosti funktsionuvannia suriadnoho spoluchnyka v skladnomu rechenni poetychnoho movlennia* [Features of the Functioning of the Subjunctive Conjunction in a Complex Sentence of Poetic Speech]. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst* [Volyn philological: text and context], vol. 14, № 2, pp. 187–194. [in Ukrainian].
5. Horodenska, K. (2007). *Hramatychnyi slovnyk ukrainskoi movy. Spoluchnyky* [Grammatical Dictionary of the Ukrainian Language. Conjunctions]. Kherson : Vyd-vo KhDU, 340 p.